

дшкодувати опікуну недієздатної особи або членам її сім'ї моральну шкоду, якщо буде встановлено, що вона знала про психічний розлад або недоумство другої сторони або могла припустити такий її стан. При цьому слід звернути увагу на те, що в даному випадку вимагається обізнаність дієздатної сторони не про стан недієздатності другої сторони, а саме про її психічний розлад або недоумство.

Бібліографічні посилання

1. Цивільний Кодекс України. – К., 2003. – № 435-IV. – Ст. 41, 51, 52, 223, 226.
2. Бернада Є.В. Правові наслідки визнання правочину недійсним та неукладеним / Є.В. Бернада // Часопис цивільного і кримінального судочинства. – 2012. – № 3(6). – С. 180–189.
3. Ткаченко І.М. Нікчемний та оспорюваний правочин: правова різниця між поняттями / І.М. Ткаченко // Уч. зап. Таврич. нац. ун-та ім. В.И. Вернадського. Юрид. науки. – 2008. – № 2. – Т. 21 (60). – С. 372–377.
4. Спасибо-Фатєєва І.В. Спірні питання недійсності правочинів / І.В. Спасибо-Фатєєва // Вісник Академії правових наук України. – 2007. – № 3 (50). – С. 95–106.
5. Голодницький Е. Про види та наслідки нікчемного правочину / Е. Голодницький // Юридичний журнал. – 2004. – № 11.

Циб І.С.,

курсант III курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Коваленко А.В.,

канд. юрид. наук, доцент,
завідувач кафедри цивільного права та процесу Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ЦИВІЛЬНА ДІЄЗДАТНІСТЬ, ЇЇ ОБСЯГ ТА ВИДИ

Розуміти у повному обсязі значення своїх дій людина може лише з досягненням певного віку і за відсутності хвороб, які позбавляють можливості діяти розсудливо. Спираючись на вищевказане, необхідно зазначити, що закон встановлює ще одну властивість фізичної особи, яка називається дієздатністю. Дієздатність особи означає мати здатність особисто здійснювати різноманітні юридичні дії: укладати договори, заповідати, видавати довіреності тощо, а також відповідати за заподіяну майнову шкоду (пошкодження або знищення чужого майна, ушкодження здоров'я), за невиконання договірних

та інших обов'язків. Загальноприйнято вважати, що дієздатність включає в себе правоздатність, тобто здатність вчиняти правочини.

Цивільне законодавство, визначаючи фізичну особу як учасника цивільних правовідносин, виходить з наявності у фізичної особи цивільної правоздатності та дієздатності, що передбачено ст. 24, 25, 30 Цивільного кодексу України (далі – ЦКУ) [1]. Цивільна правоздатність фізичної особи виникає з моменту її народження і не може обмежуватися.

Обсяг цивільної дієздатності регламентується законодавством відповідно до віку фізичної особи, який є юридичним фактом цивільного права. Обсяг дієздатності може бути обмежений виключно у випадках і в порядку, передбачених законом, тобто у судовому порядку.

Відповідно до ст. 36 ЦКУ, суд може обмежити цивільну дієздатність фізичної особи, якщо вона страждає на психічний розлад, який істотно впливає на її здатність усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними. Суд може також обмежити цивільну дієздатність фізичної особи, якщо вона зловживає спиртними напоями, наркотичними засобами, токсичними речовинами тощо і тим самим ставить себе чи свою сім'ю, а також інших осіб, яких вона за законом зобов'язана утримувати, у скрутне матеріальне становище. Крім того, ч. 5 ст. 32 ЦКУ передбачає, що при наявності достатніх підстав неповнолітня особа (віком від 14 до 18 років) у судовому порядку може бути обмежена у праві самостійно розпоряджатися своїм заробітком, стипендією чи іншими доходами або позбавлена цього права [1].

Окрім цього, фізична особа, яка внаслідок хронічного, стійкого психічного розладу не може розуміти значення своїх дій та (або) керувати ними, може бути відповідно до ст. 39 ЦКУ визнана судом недієздатною [2].

Обмеження дієздатності фізичної особи, як і визнання її недієздатною, не означає, що особа повністю позбавляється цивільних прав та обов'язків, хоча і зазнає щодо них істотні обмеження. Однак такі обмеження повинні мати законодавчо визнані підстави відповідного рішення. Проблематику обраної теми висвітлила у своїх наукових працях ціла низка науковців: Л.О. Красавчикова, С.О. Лозовська, Н.І. Мірошников, С.Т. Максименко, М.М. Малєїнова, М.О. Стефанчук та інші.

Важливим для розуміння динаміки суб'єктивного цивільного права є процес його здійснення. Відповідно до чинного законодавства, цивільну дієздатність має лише фізична особа, яка усвідомлює значення своїх дій та може керувати ними. Цивільна дієздатність фізичної особи – це її здатність своїми діями набувати для себе цивільних прав і самостійно їх здійснювати, а також здатність своїми діями створювати для себе цивільні обов'язки, самостійно їх виконувати та нести відповідальність у разі їх невиконання [3].

Дієздатність виникає у повному обсязі з моменту досягнення особою повноліття – 18 років (ст. 34 ЦКУ). У разі реєстрації шлюбу фізичної особи, яка не досягла повноліття, вона набуває повної цивільної дієздатності з моменту його реєстрації. Стаття 22 Сімейного кодексу України (далі – СКУ)

передбачає, що шлюбний вік для жінки та чоловіка встановлюється у вісімнадцять років [4]. Таким чином, закон встановлює мінімальний вік особи, з досягненням якого їй може бути надано право на шлюб. У разі розірвання шлюбу до досягнення фізичною особою повноліття набута нею повна цивільна дієздатність зберігається. У разі визнання шлюбу недійсним з підстав, не пов'язаних з протиправною поведінкою неповнолітньої особи, набута нею повна цивільна дієздатність зберігається [4].

Разом з цим ЦКУ передбачає випадки і порядок надання повної цивільної дієздатності неповнолітній особі. Зокрема, повна цивільна дієздатність може бути надана фізичній особі, яка досягла шістнадцяти років і працює за трудовим договором, а також неповнолітній особі, котра записана матір'ю або батьком дитини; фізичній особі, яка досягла шістнадцяти років і котра бажає займатися підприємницькою діяльністю. В останньому випадку виникнення повної цивільної дієздатності пов'язується з моментом державної реєстрації фізичної особи як підприємця, однак вказаному обов'язково передус письмова згода на це батьків (усиновлювачів), піклувальника або органу опіки та піклування. У разі припинення трудового договору, припинення фізичною особою підприємницької діяльності надана їй повна цивільна дієздатність зберігається (ст. 35 ЦКУ).

Часткова цивільна дієздатність фізичної особи, яка не досягла чотирнадцяти років обумовлює здатність самостійно вчиняти дрібні побутові правочини і здійснювати особисті немайнові права на результати інтелектуальної, творчої діяльності, що охороняються законом.

Закон встановлює, що неповнолітні, які не набули повної цивільної дієздатності згідно з ч. 1 ст. 35 ЦКУ, самостійно розпоряджаються лише своїм заробітком, стипендією, а не речами, придбаними на ці кошти, бо на останні поширюється дія ч. 2 ст. 32 ЦКУ. Між тим постає запитання: як бути у тому разі, коли заробітна плата виплачена речами у порядку, встановленому чинним законодавством? У цьому разі, на думку переважної більшості науковців, неповнолітня особа має право самостійно вчиняти правочини, спрямовані на їх реалізацію. Вона має право самостійно розпоряджатися доходами, одержаними від придбаних цінних паперів, гонорарами, преміями за участь у спортивних змаганнях, творчих конкурсах тощо [2; 3].

Інші дії, включаючи й дії з розпорядження коштами, внесеними іншими особами у банківську установу на ім'я неповнолітньої особи (ч. 3 ст. 32 ЦКУ), здійснюються неповнолітніми за згодою батьків (усиновлювачів) або піклувальників. Така згода має на меті компенсувати недостатній життєвий досвід неповнолітнього, запобігти зловживанням з боку третіх осіб. Згода на вчинення неповнолітньою особою правочину має бути одержана від будь-кого з батьків (усиновлювачів).

Спираючись на все вищевикладене, можна вести мову про те, що за своєю юридичною природою цивільна дієздатність, як і цивільна правоздатність фізичної особи, є специфічним суб'єктивним цивільним правом. З огля-

ду на зміст цивільної дієздатності законодавець справедливо вказує, що її має фізична особа, яка усвідомлює значення своїх дій та може керувати ними. Тож, можна сказати, що фізична особа повинна бути здатною адекватно відображати у своїй свідомості значення своїх дій та передбачати їх наслідки. Вольовий аспект дієздатності виявляється в тому, що фізична особа при здійсненні своєї цивільної дієздатності може керувати своїми діями, тобто за допомогою своєї волі робити свої дії відповідними до своїх обов'язків.

Бібліографічні посилання

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року, зі змінами станом на 02.11.2016 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.
2. Стефанчук Р.О. Философия права / Р.О. Стефанчук. – М. : Мысль, 2014. – 524 с.
3. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України : у 2-х т. / за ред. О.В. Дзери (кер. авт. кол.), Н.С. Кузнецової, В.В. Луця. – К. : Юрінком Інтер, 2005. – Т. 1. – 832 с.
4. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 року, зі змінами станом на 10.11.2016 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.

Мороз М.В.,

курсант 3-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Кобзар Т.С.,

канд. юрид. наук, доцент кафедри цивільного права та процесу Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ КОМЕРЦІЙНОЇ ТАЄМНИЦІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У сучасному світі актуалізується проблема охорони комерційної таємниці. Протягом останніх двадцяти років Україна тримає курс на новий шлях розвитку, стали популярними такі визначення як бізнес, конкуренція, приватна власність і інше, така тенденція свідчить про те, що економіка країни перейшла до ринкової. Внаслідок цих процесів, а також важких умов виживання підприємства на ринку, з'явилося таке поняття, як "комерційна таємниця".

На сьогодні немає усталеної думки щодо юридичної природи прав на комерційну таємницю, інституту цивільно-правової охорони цієї таємниці, шляхів удосконалення чинного законодавства у даній галузі тощо.